
SOME COMMENTS ABOUT THE PHRYGIA STATE

Xamrayev G'ayrat G'aniyevich¹

Jumaqulova Diyora Ergashboy qizi²

Jizzakh State Pedagogical University

KEYWORDS

Civilization, Asia Minor, Troas, Gordias, Sangarius, Trojan War, Homer, Attis, Gordion, Midas, Herodotus, fossils, ancient occupations and economics

---

ABSTRACT

This article focuses on the history, religion, writing, and economics of the Phrygian kingdom, which is rich in information in our exploration of the centuries-old sources of ancient Near Eastern history.

2181-2675/© 2024 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: **10.5281/zenodo.11068142**

This is an open access article under the Attribution 4.0 International(CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

---

¹ Senior teacher, Jizzakh State Pedagogical University, Uzbekistan

² Student of the Faculty of History, Jizzakh State Pedagogical University, Uzbekistan

FRIGIYA DAVLATI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR

KALIT SO‘ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

Sivilizatsiya, Kichik Osiyo, Troada, Gordiya, Sangariy, Troya jangi, Gomer, Attisa, Gordion, Midas, Gerodot, qazilma boyliklari, qadimgi mashg‘ulotlari va xo‘jaligi

ANNOTATSIYA/ АННОТАЦИЯ

Ushbu maqola ko‘p asrlik Qadimgi sharq tarixiga oid manbalar haqida o‘rganishimizda juda boy ma‘lumotlarga ega bo‘lgan Frigiya podsholigining tashkil topishi va davlatchiligi tarixi, dini, yozuvi va xo‘jaligi haqida so‘z boradi.

Sivilizatsiya – eng yuksak tartibdagi madaniy mushtaraklik, kishilarning ma‘naviy - madaniy qiyofasining keng ko‘lamli darajasi, taraqqiyoti desak adashmaymiz. Olimlar hisob kitoblariga qaraganda yer yuzida yigirmadan ortiqroq sivilizatsiya va undan ham ko‘proq subsivilizatsiyalar vujudga kelgan yemirilgan va davom etmoqda. G‘arb va Sharq asrlar davomida ikki yirik supersivilizatsiya hisoblanadi. Sivilizatsiya – kishilik mushtarakligining eng yuqori cho‘qqisi ekan, bugungi kunda ham til, tarix, din, urf-odat singari umumiy mutlaqo obyektiv jihatlari bilan sivilizatsiyalar bir-biridan ajralib turadi. aksariyat sivilizatsiyalarning yo‘q bo‘lishiga, unitilishiga ma‘naviy inqiroz sabab bo‘lishini tarixdan yaxshi bilamiz³. Zero birinchi Prezidentimiz I. A. Karimov o‘zlarining “Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch” asarlarida bu borada: “Shuning uchun ham Sharq yoki G‘arb mamlakatlari bo‘ladimi, olis Afrika yoki Osiyo qit‘asi bo‘ladimi – jahonning qaysi burchagida bo‘lmasin, ma‘naviyatga qarshi qandaydir tahdid paydo bo‘lgan bo‘lsa, o‘zining bugungi kuni va ertangi istiqbolini o‘ylab yashaydigan har bir ongli inson, har bir xalq tashvishga tushishi tabiiy, albatta”⁴ – degan edilar. Haqiqatdan ham mstaqilik sharoitida nafaqat o‘z tariximiz balki, dunyo xalqlari tarixi, ularning sivilizatsion jarayonlardagi ishtirokini o‘rganar ekanmiz, eng avvalo o‘tmish sivilizatsiyalarining vujudga kelishi, rivojlanishi va inqirozi masalalariga to‘xtalib, ularning sabablari va oqibatlari xususida tegishli xulosalarga ega bo‘linadi.

O‘ziga hos sivilizatsiyaga ega bo‘lgan Kichik Osiyo hududining markaziy va g‘arbiy qismida joylashgan Frigiya davlati bo‘lib uning asoschisi (er.av 750-yil atrofida) kelib chiqishi dehqon bo‘lgan Gordiy nomli “ butun osiyoni egallab olgan va mashhur Gordiy tugunini tuggan kishi bo‘lganli haqida ayrim ma‘lumotlar keltirilgan. Bundan tashqari Frigiya podsholigi er.avv VIII asr o‘rtalarida gullab yashnagan. Mamlakatdan ko‘p irmoqli Sangariy daryosi oqib o‘tib, Qora dengizga quyiladi. Bundan tashqari, uning iqlimi mo‘tadil bo‘lib, yog‘ingarchilik bahor va qish oylarida ko‘proq bo‘ladi, qishi mo‘tadil. Ayrim manbalarda keltirilgan ma‘lumotlarga ko‘ra, qadimgi frikiyada xetlarga qarindosh qabilalar yashagan. Mil. avv II mingyillik o‘rtalarida bu yerga Makedoniya va Frakivadan juda ko‘p qabilalar ko‘chib kelib joylashgan va keyinchalik ular o‘zlarini frigiylar deb atagan

³ Эшов Б. Цивилизация тизимида илк шаҳарлар. Тошкент, 2005. –В.8.

⁴ Каримов И.А. Тарихий хотирасиз келажак йўқ. Т., 1998. – В.32.

va mahalliy aholiga qo'shilib ketgan. Mil avv II mingyillikning 2- yarmida ular Frigiya podsholigiga asos soladilar⁵.

Kichik Osiyoning g'arbiy qismida Troada viloyati bo'lib, mil.avv. III ming yillikda bu yerda Troya shahri yuzaga keladi. Mil.avv.XXII asrda shahar noma'lum sabablarga ko'ra yonib ketgan. Mil.avv.XVIII asrda esa qayta tiklanadi. Bu shahar aholisi haqida Xett-luviylar, Frakiylar, Frigitlar, yunonlar bo'lgan degan farazlar mavjud. Troya savdo-sotiqda yunonlar bilan raqobatda bo'lgan. Taxminan mil.avv.1240 yillarda yunonlarning hujumi bo'lib o'tadi. Keyinchalik Troya Frigiya va Lidiya, so'ngra Fors davlati tarkibiga kiradi. Frigiya va uning aholisi haqida, ularning shimoliy-g'arbdan kelganligi (Makedoniya yoki Frakiya), dehqonchilik va chorvachilik bilan shug'ullanganliklari taxmin qilinadi. Mil.avv.XIII asrda ular Troya ustidan ham hukmronlik o'rnatadilar. Xett davlati qulagach Frigiya o'z hududlarini sharqqa tomon kengaytiradi. Mil.avv.XII asrda Yefrat daryosi yuqori oqimlari uchun kurashda Ossur qo'shinlaridan yengiladi. Frigiyada Gardiya va Midos hukmronlik qilgan davrda bu davlat Osiyodagi qudratli davlatga aylandi. Mil.avv. VIII asrda Frigiyada Kimmeriylar, yunonlar, vifiniyaliklarning hujumlari kuchayib bu davlat inqirozga yuz tutdi va Lidiya ta'siriga tushib qoladi⁶.

Bizgacha yetib kelgan boshqa bir ma'lumotlarga qaraganda, frigiya podsholigi er.avv. XIII asr o'rtalarida bolqon yarimorolidagi o'zini frigiyali deb atashgan va qabilalar Kichik Osiyoga kirib keladilar. yuz yildan keyin boshqa Bolqon qabilasi Qoradengiz bo'yi briglari kichik Osiyoga kelib, bu yerdagi birinchi to'lqin qisman assimilatsiya qilib qisman siqib chiqardi. Yangi birlik Frigiyaliklar Ilion (Troya) shahrini to'la buzib tashlaydilar bundan tashqari er.avv.VIII asr o'rtalarida Frigiya davlati amalda butun Kichik Osiyoni Egey dengizidan Tavr va Urartuvgacha bosib olib o'zini gullab-yashnagan pallasiyga kirdi. qolaversa frigiya podsholigi er. avv. 717-yil atrofida Midas, Tavr va klikiyani bo'ysundirdi⁷.

Frigiya podsholigining xo'jaligi haqidagi ma'lumotlarga to'xtaladigan bo'lsak, uning qulay tabiiy sharoiti va mehnatkash axolisi xo'jaikning hamma tarmoqlarini rivojlanishiga imkon bergan. Antik davr tarixchilari Gomer va Geradotlarning ma'lumotlariga ko'ra, frigiyaliklar bog'dorchli va yilqichilikda shuhrat qozongan. Mamlakat dehqonlari va bog'bonlari arpa, bug'doy, tariq, kunjut, anjir, olma, nok, uzum ekib ulardan yuqori hosil olgan. Ular qo'y, echki, xachir, eshak va ot boqib chorvachlikka ham katta etibor berganlar. Ho'kiz, eshak, xachirdan xo'jalik maqsadlarida, otlardan esa otlardan esa harbiy maqsadlarda foydalanilgan. Bundan tashqari Frigiya tog'lari oltin, kumush, qo'rg'oshin, va boshqa madanlarga boy bo'lgan. Shu bois u yerda tog'-kon sanoati, temirchilik, qurolsozlik, zargarlik, memorchilik, kulolchlik, to'qimachlik va xo'jalikning boshqa sohalari ham yuksak darajada rivoj topgan edi⁸.

Frigiya podsholigi uzoq-yaqin qo'shni mamlakatlar va xalqlar bilan, ya'ni yunonlar,

⁵ Rajabov.R.R. "Qadimgi Sharq" Yunoniston, Rim, " yangi asr avlodi" Toshkent-2015. – B.48.

⁶ Орзиев М.З. Эргашев Ж.Ю. Жаҳон цивилизациялари тарихи (Ўқув-услубий қўлланма). Вухоро-2018. – В.52.

⁷ Rajabov R.R. "Qadimgi dunyo tarixi" Sharq yunoniston Rim fan va texnologiy Toshkent-2009. –B.108.

⁸ Фуломов Х.Ф., Татибоев А.С. "Ўрта Осиё ва жаҳон тарихи". Т., 1993.-В.29.

misirliklar, lidyaliklar, ossurlar, urartlar bilan qizg'in savdo-sotiq ishlarini olib borgan. Qolaversa Frigiyaliklar qo'shni xalqlar madaniyatidan baxramnd bo'lib, o'zlariga xos ma'daniyat yaratganlar.

Ularning Gordiya va Midas kabi shohlari ilm-fan sanat va madaniyat homiylari bo'lgan. Kichik Osiyo yunonlarning alifbosi asosida o'z yozuvlarini yaratgan. Ilm-faning turli sohalarida shuningdek adabiyot sohasida ham katta yutuqlarga erishgan. Frigiyaliklarning darate nomi bilan mashhur bo'lgan shoiri Gomergacha Frigiya iliadasini yozganligi ma'lum. Ulardan kuy, raqs, qo'shiqchlik, sanati ham ancha rivoj topgan⁹.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, ushbu maqolani yozish va o'rganish davomida Frigiya davlati haqida o'zimiz bilmagan ko'plab ma'lumotlarga ega bo'ldik. Bu davlat Kichik Osiyoning markaziy va g'arbiy qismidagi qadimgi davlatlardan biri ekanligini ko'rishimiz mumkin. Shunday qilib dunyo tarixida o'z o'rniga ega bo'lgan Frigiya davlatining vujudga kelishi, rivojlanishi va inqirozi masalalarini bizning fikrimizcha, muhim ijtimoiy – siyosiy ahamiyatga ega bo'lgan muamo deb qarash va uni keng miqiyosda, dunyoning barcha mamlakatlari va xalqlari hayotiga daxldor masala sifatida o'rganish, tahlil qilish va baholash maqsadga muvofiqdir. Ushbu maqola ana shunday savollarning ayrimlariga javob beradi degan umiddamiz.

Foydalangan adabiyotlar

1. Каримов И.А. Тарихий хотирасиз келажак йўқ. Т., 1998. – В.32.
2. Эшов Б. Цивилизация тизимида илк шаҳарлар. Тошкент, 2005. –В.8.
3. Rajabov R.R. “ Qadimgi Sharq” Yunoniston, Rim, “ yangi asr avlodi” Toshkent-2015. – В.48.
4. Орзиев М.З. Эргашев Ж.Ю. Жаҳон цивилизациялари тарихи (Ўқув-услугий қўлланма). Вухоро-2018. – В.52.
5. Rajabov R.R. “Qadimgi dunyo tarixi” Sharq yunoniston Rim fan va texnologiy Toshkent-2009. –В.108.
6. Фуломов Х.Ф., Татибоев А.С. “Ўрта Осиё ва жахон тарихи”. Т., 1993.-В.29.
7. Kabirov A.“ Qadimgi sharq tarixi” tafakkur nashiryoti Toshkent-2016. –В.78.

---

⁹ А. Кабиров “ Qadimgi sharq tarixi” tafakkur nashiryoti Toshkent-2016. –В.78.